

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10802240>

BOSHLANG‘ICH SINFLAR O‘QUVCHILARINI MILLIY RUHDA TARBIYALASHDA XALQ OG‘ZAKI IJODINING O‘RNI

Tojiddinova Munira Sayfiddinxo‘ja qizi

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Boshlang‘ich
ta‘lim fakulteti Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 2-kurs talabasi

M.A.Hamrayev,

Ilmiy rahbar: Nizomiy nomidagi TDPU Boshlang‘ich ta‘limda ona tili va uni o‘qitish
metodikasi kafedrası professori v.b. filologiya fanlari nomzodi

m.a.hamrayev@gmail.com

ANNOTATSIYA

Boshlang‘ich sinflarda darslarni xalq og‘zaki ijodida keltirilgan rivoyatlar, ertaklar, maqol va topishmoqlardan foydalanish, o‘quvchining fikrlashini kengaytiradi, vatanparvarlik tuyg‘usini oshiradi, nutqi yaxshi shakllanishiga yordam beradi. Shu bilan birga xalq og‘zaki ijodi o‘quvchilarni tarix va adabiyotga qiziqishini uyg‘otadi, o‘quvchilarning milliy ruhda tarbiyalanishida yordam beradi.

Kalit so‘zlar: afsona, rivoyat, lof, latifa, maqol, topishmoq, ertak, doston, qo‘shiq.

АННОТАЦИЯ

Использование на уроках в начальных классах повестей, сказок, пословиц и загадок расширяет мышление учащихся, повышает чувство патриотизма, способствует формированию хорошей речи. В то же время народное творчество пробуждает интерес учащихся к истории и литературы, помогает в воспитании учащихся в национальном духе.

Ключевые слова: легенда, повествование, похвала, анекдот, пословица, загадка, сказка, былина, песня.

ABSTRACT

The use of narratives, fairy tales, proverbs and riddles in the elementary classes in the lessons expands the student's thinking, increases the sense of patriotism, helps to form a good speech. At the same time, the folk work awakens the interest of students in history and literature, helps in the education of students in the national spirit.

Key words: legend, narrative, praise, anecdote, proverb, riddle, fairy tale, epic, song.

KIRISH

O'zbek xalq og'zaki ijodi o'ziga xos va o'ziga mosdir. Xalq og'zaki ijodi haqidagi ma'lumotlar boshlang'ich sinf o'quvchilariga xalq madaniyatini sezilarli darajada boyitadi va oshiradi.

O'quvchiga o'z xalqining tarixi va urf-odatlarini, yurtning xalq madaniyati bilan milliy qadriyatlari bilan tanishtirmasdan, Vatanga munosib avlodni tarbiyalolmaymiz. Yangi zamon yoshlarini shakllantirish jarayonini Vatanga muhabbat tarbiyasidan boshlash kerak. Bolalarning yoshligidan oilaga, tabiatga, barcha tirik mavjudotlarga hurmat kabi tushunchalarni ta'minlash zarur.

ADABIYOTLAR SHARHI

Xalq og'zaki ijodida o'z aksini topgan qadriyatlar, dunyoqarash yosh avlodni har jihatdan ma'naviy jihatdan yetuk etib tarbiyalash muhim o'rin tutadi. Xalq og'zaki ijodi ma'naviy taraqqiyotning asosiy tarixiy ildizlaridandir. Xalq og'zaki ijodi har qanday xalqning ruhiyatini, urf-odati va an'analarini, fe'l-atvorini va tabiatini aks ettiruvchi ko'zguadir. Biz ana shu ko'zgu orqali yaxshilik, insoniy fazilatlar, ezgu niyatlar, zulm, adolatsizlikka qarshi nafrat tuyg'ularini ko'rishimiz mumkin. Shuningdek, asrlar davomida avloddan-avlodga o'tkazib kelingan folklor namunalarini

ham o'rganish katta ahamiyatga ega. Uning boy, rang-barang va xilma-xil shakllari zamonaviy atrof-muhit uchun bitmas-tuganmas ijodiy ilhom beradi.

Bola shaxsi shakllanishida boshlang'ich sinf davri eng muhim davr hisoblanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ishonuvchan, tashqi ta'sirga beriluvchan bo'ladilar. Ularda ijobiy hissiyotlar, fazilatlarni tarkib toptirish, yuksak axloqiy me'yorlarni shakllantirishda asosiy mas'uliyat boshlang'ich sinf o'qituvchisining zimmasiga tushadi.

Xalq og'zaki ijodining mif, doston, ertak kabi janrlari zamiriga yashiringan ko'plab hikmatlar to'la o'rganilmagan. Maqol va matallar muhim didaktik vazifani bajargan. Ular sodda va ishonarli tarzda insonlarga qanday yashash va ishlashni, muayyan vaziyatda qanday harakat qilish kerakligi haqida maslahat beradi.

Topishmoq o'quvchining aqliy faoliyatini oshiradi, aqliy mehnatga qiziqish uyg'otadi va dunyo qarashlarini kengaytirish bilan bir vaqtda atrof-muhitni idrok etishni rivojlantiradi.

NATIJALAR

Bugungi kunda o'zbek xalqining o'ziga xos xalq og'zaki ijodini ya'ni folklor san'atini, qadimiy urf-odatlarini, xalq dostonlari, og'zaki she'riy ijodiy, milliy liboslari, hunarmandchilik, xalq o'yinlarini saqlab qolish, ularni keng targ'ib qilish asosiy maqsadimizga aylandi desak mubolag'a bo'lmaydi.

Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish savodxonligi darsliklarini ko'rib chiqadigan bo'lsak, darsliklarga milliy bayramimiz "Navro'z", o'zbek xalq ertaklaridan "Zumrad va Qimmat", "Oltin tarvuz", "Uch og'ayni botirlar", "Tulki va Laylak", "Egrivoy va To'g'rivoy" kabi o'zbek xalq ertaklari, "Alpomishning bolaligi", "Hunarning foydasi" rivoyatlari, o'zbek xalq qo'shiqlaridan "Oyijon", "Kulcha", "Alla", "Kim oladi shuginaniyo" va xalq maqol va topishmoqlari kiritilgan.

MUHOKAMA

Bugungi zamonaviy boshlang'ich maktabda o'qish ko'nikmalarini to'liq egallash vazifasi bilan bir qatorda o'qituvchi oldida maktab o'quvchilarining adabiy rivojlanishi vazifasi turibdi. Ushbu muammoni har qanday o'qish materialida hal qilish mumkin.

Maqol va matallar adabiy tilni boyitish, unga ta'sirchanlik va aniqlikni berishda eng katta qadriyatdir.

Ko'plab maqollarning mazmuni grammatik qoidalarni o'rganish uchun material bo'lib xizmat qiladi, shu bilan birga axloqiy fazilatlarni tarbiyalash manbai bo'lib ham xizmat qiladi. Kichik yoshdagi o'quvchilarning ona tili va o'qish savodxonligi darslarida maqol va maqollar ustida ishlash savodxonlikni o'rgatishda muhim o'rin tutadi va o'quvchilarning fikrlash va nutqini rivojlantirish uchun ajoyib manba hisoblanadi.

Tez-tez so'zlash o'quvchilarning sof nutqini shakllantirish va rivojlantirishga, ravon va to'g'ri o'qish kabi fazilatlarni yaxshilashga yordam beradi. Tez-tez so'z birikmalari bilan alohida tovushlarni yoki ularning birikmalarini to'g'ri talaffuz qilish xususiyatiga ega. Ulardan savod o'rgatish davrida tovushlarni o'rganishda foydalanish mumkin.

Boshlang'ich maktabda o'rganiladigan folklor janrlari ancha keng tarqalgan. Xalqning boy hayotiy tajribasi, ularning axloqiy, ijtimoiy, oilaviy, maishiy, diniy qarashlari haqida ko'plab ma'lumotlarni Surxondaryo va Qashqadaryo viloyatida mavjud bo'lgan folklor janrlarida topish mumkin: maqollar, matallar, topishmoqlar, ertaklar. Ular ajdodlarimizning donoligi va tajribasini, o'zbek kishisi fe'l-atvorining eng yaxshi fazilatlarini jamlangan shaklda aks ettirdi: jasorat, mehribonlik, saxiylik, mehnatsevarlik, vatanga muhabbat. Kichik folklor janrlaridan faol foydalanish natijasida bolalar o'z fikrlarini yaxshiroq ifodalaydilar, dunyo qarashlari ortadi va ifodali gapirishga o'rganadilar.

XULOSA

Xalq og'zaki ijodi o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantiradi, ma'naviy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Maqol va matallar o'quvchilarga asrlar davomida sinovdan o'tgan va hozirgi bizning hayotimizda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan xalq donoligini o'rgatadi.

Tez aytishlar boshlang'ich sinf o'quvchilariga og'zaki nutqni rivojlantirish va nutq nuqsonlarini bartaraf etishda yordam beradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini tarbiyalashda yaqindan xalq madaniyati bilan tanishtirish bolalikdan boshlanishi kerakligini xulosa qilib aytishimiz mumkin.

REFERENCES

1. Akramova F.A. *Bola shaxsi shakllanishiga boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining psixologik ta'siri. zamonaviy ta'lim / sovremennoe obrazovanie 2015, 3*
2. Malikova D. (2021). *UMUM TA'LIM MAKTABLARIDA KITOBXONLIK STRATEGIYASINI QO'LLASH: Malikova Dilrabo Mahmudovna, O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti tayanch doktoranti. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (7), 299305.*
3. R. N. Kudratovna. *BOSHLANG'ICH SINFLARDA XALQ OG'ZAKI IJODINI O'RGATISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI/ Raqamli texnologiyalar davrida tillarni intensiv o'qitishning psixologik- pedagogik jihatlari respublika ilmiy-amaliy anjumani 2023.*